

II 79284

(Priloga k „Novi Soči“)

GOSPODARSKI LIST

Glasilo c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Viljem Dominko.

„Gospodarski List“ izhaja vsaki mesec enkrat na celj pōli; udje c. kr. kmetijskega društva ga dobivajo brezplačno; za vse druge pa stane na leto 1 gld. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku. Rokopisi se ne vračajo.

Št. I.

V Gorici 27. januarja 1893.

Leto XII.

Bakreno-apnena zmes pripomoček zoper rastlinske bolezni in pokončevajno sredstvo zoper mrčese.

Ne le v prošlem, ampak tudi v prejšnjih letih so pod vodstvom g. prof. Strebela na poskuševalnem polju kmetijske akademije v Hohenheimu škropili krompir (v proštem letu tudi hmelj) z bakreno-apneno zmesjo.

Ko je bil leta 1891. meseca maja tam nameščen vrtnarski nadzornik g. Held, opazil je v drevesnicah na mladih listih in drevesnih poganjkih razne mrčese n. pr. zlato-zelenega, 6 mm. dolzega trtina, *Rhynchites betuleti*, 5 mm. dolzega črnega rilčkarja *Phyllobius oblongus* i. t. d., pa tudi gosenic malega zmrzlikarja, *Cheimatobia brumata*. Ker je bilo teh škodljivcev prav veliko in bi trebalo za obiranje in otresanje hroščev ter maščenje gosenic veliko delavnih močij in bi kljub temu ne bilo pravega uspeha, t. j. da bi rešil nasadbe tudi plesnjobe, riže in listnih ušic, ktere so se polotile jablan, hrušk, breskvi, marelic in drugih dreves, prišlo mu je na misel, da bi bilo najbolje, poprijeti se sredstev, s kterimi bi drevesca rešil, oziroma zaprečil daljno razširjenje bolezni, prouzročene po gljivah.

79284/1969

Čeprav bi toraj mrčesi končali, vendar bi drevesa, oziroma listi še dalje bolehal; zaprečiti pa je bilo mogoče daljni razvoj gljiv, ktere so napadle listje.

V poskus je naročil poškopiti zasadbe z bakreno-apneno zmesjo, druge pa z bakreno-sodasto, ktero zmes posebno porablja ob Bodenskem jezeru, ostale pa potrositi z zmesjo bakrenega vitrijola in salovca.

Da so napravili zmes bakrene in apnene raztopljine, vzeli so 3 klgr. bakrenega vitrijola in ga raztopili v 5 litrih vode, dalje 3 klgr. gašenega apna, in ga prav tako raztopili v 5 litrih vode.

Obe raztopljini so potem, ko so apneni belež precedili na platnu, mešaje ulivali v posodo, v kateri je bilo 90 litrov vode in dobro premešali. Druzega dne so pričeli škropiti.

Na vsak hektar so porabili 600 litrov zmesi. Za škropljenje so porabljali različne škropilnice, a še najbolj je bila ona za škropljenje trt in še ta se je kmalu zamašila, če je bil škropilnik pregost.

Da so napravili bakreno-sodasto zmes, so vzeli 2 klgr. bakrenega vitrijola in 2.5 klgr. sode za vsakih 100 litrov vode. Raztopili so ona 2 klgr. bakrenega vitrijola v 5 litrih vrele vode in 2.5 klgr. sode v 3 litrih gorke vode. Ko so raztopljini zmešali, spojili ste se in sicer v bakreno vodni karbonat, oborina je bila višnjevo zelenikasta, in v Glauberjevo sol.

Pri mešanji raztoplin se ne sme vzeti premajhne posode, ker se tekočina med mešanjem peni in tako rada uhaja iz posode; končno stanjšali so zmes prilivaje, a vedno mešaje 92 litrov vode.

Dober uspeh se je pokazal pri škropljeuji z eno in drugo zmesjo, vendar pa priporoča Held zmes sodine raztopljine in bakrenega vitrijola bolj, ker se škropilnica ne zamaši in mrčesi popadajo kar nakrat omamljeni na zemljo in poginejo; zmes raztopljine bakrenega vitrijola in apna se jih pa ne poloti tako kmalu in po njej so zgинili mrčesi še le druzega dne.

Z zmesjo sodine raztopljine in bakrenega vitrijola škropé se lahko tudi rastline, kojih so se polotili špargljev hrošč in njegove gosenice; škropiti je v lepem vremenu zjutraj in zvečer. Nikakor pa ne škropiti v najbolj vročem dnevnem času t. j. od 10. ure do 3. popoldan. Na 1 hektar se porabi 200 litrov zmesi.

Škropili so drevesa meseca maja in junija in ostala so zdrava.

Škropili so tudi krompir in sicer hitro, ko se je pokazal na listju prvi madež in še le pozneje špargeljne.

Prašnatih zmesi bakrenega vitrijola in lojevca, ktere je prašiti po rastlinah z mehom, ko ni vetra, ne moremo nikakor priporočati. Najbolja je zmes raztopljine bakrenega vitrijola in sode, ker ostane dolgo časa na listju.

Bakreno-lojevčev prah opral je pa dež kmalu, in čeprav so večkrat prašili, primorani so bili škropiti vrh tega še z zmesjo bakrenega vitrijola in sode. Po vsem tem je dokazano, da je mogoče škropiti z bakreno-apneno zmesjo vse rastline in jih obvarovati rje, a pričeti moramo s škropljenjem hitro, ko se je bolezen pokazala, da jej zaprečimo daljno razširjanje.

Razen listnih ušic, zoper ktere se je pokazal sapo-karbol kot najizdatneje sredstvo, je bilo v Hohenheimu mogoče, z zmesjo raztopljine bakrenega vitrijola in sode uničiti vse mrčese, oziroma pregnati jih.

Po vsem pa koristi raztopljina bakrenega vitrijola, ako smo jo natančno napravili, pravočasno rabili in škropljenje večkrat ponavljali in ni se bati, da bi rastlinam škodovala.

„Kmet“.

KAJ JE TO, THOMASOVA ŽLINDRA?

Železo dobivajo, kakor znano, iz železnih rud. Železno rudo topé pa v plavžih. Železo, katero odteka iz plavža, kot raztopljena in vroča snov, imenujemo potem, ko se je ohladilo, surovo ali lito železo. Surovo železo je pa prav krhko; ako udarimo s kladivom na-nj, se kmalu razdrobi, toraj ga ni možno kovati.

Krhko je zato, ker ima fosfora v sebi. Fosfor je ona snov, ktera se nahaja v glavicah žigic (žveplenk); ako potegneš ž njo ob zid, užge se in gori. Ta snov je toraj tudi v surovem železu, zato ga tudi ni možno kovati.

Te snovi niso mogli dolgo spraviti iz železa. Pred kacimi 14 leti posrečilo se je pa Angličanom in sicer Gilchrist-u in Thomas-u, da sta dobila sredstvo, po katerem se fosfor lahko popolnoma izločuje iz železa. Vroče in tekoče surovo železo nalijejo namreč v posode, ktere imajo obliko hruške. S pomočjo velikih strojev pihajo v vročo tekočo snov zrak, — tu zgori namreč fosfor v fosforno kislino. Raztopljenemu železu pa so uže poprej primešali apna, to vzame nase vse nečistoče in tako tudi fosforne kisline.

Na površji svitlo žareče se snovi plava potem apno z nečistočo, ktera je bila v surovem železu in prav to je Thomasova žlindra. Potem nagnejo ono posodo in žlindra se odteka v zato pripravljen zaboj, katerega odpeljejo na kolesih na mesto, kjer ležé uže veliki kupi Thomasove žlindre. Žlindrini kosi so črni in mehurčasti, ter prav težki. Mnogokrat dobivamo v njih še kose železa; te pa je skrbno prebrati in ostalo žlindro razdrobiti, presejati in zmleti. Moko dobimo potem, pod imenom Thomas-ova fosfatova moka ali Thomas-ova žlindrina moka, ktero porabimo kot gnojilo. Pri različnih vrstah dobimo v 100 kilogr. fosfatove moke 10—25 klgr. fosforne kisline.

Iz spisa prof. Wagnerja „Thomas-ova žlindra“ posnemamo te-le podatke :

fosfatova moka obsega v 100 klgr.	
fosforne kisline	16 klgr.
apna	50 „
železnega okisa (tjé)	12 „
kremenč. kisline	7 „
drugih snovij: manganovega okisa, zemeljuaste snovi, ogljeneč. kisline i. t. d.	15 „
skupaj	100 klgr.

V kupčiji dobivamo še drugo posebno podelano fosfatovo moko pod imenom „patentovano fosfatovo moko“; v tej je v 100 klgr. 24—28 klgr. fosforne kisline.

Thomas-ovo žlindro priporočajo za močvirnate zemlje, za travnike, peščene zemlje in sploh za vse zemlje, koje imajo premalo apna.

Kakor so pokazale dosedanje skušnje, ne hasne zemlji, ktera ima veliko apna, tako gnojilo.

Pred vsem priporočamo pa kmetovalcem, naj gnoje Thomas-ovo žlindro tedaj, kedar želijo, da bi delevala fosforna kislina dalj časa, toraj tedaj, kedar sejejo meteljko ali lucerno. Samo po sebi se razumeva, da je rabiti poleg Thomas-ove žlindre tudi kalijevih in duševnatih solij v zadostnej meri, ako zemlji tudi teh primanjkuje.

Če hočemo rabiti Tomas-ovo žlindrino moko ob enem s kalijevimi ali duševnatimi solmi, priporoča prof. Wagner, da je ne mešamo z omenjenimi solmi, ampak, da jo samo za se raztrosimo. Razdelba Thomas-ove žlindrine moke je potem boljša in ognili smo se tudi tem potom neugodnosti, da se niso napravile kepe — kar se rado dogodi, če mešamo kavnit sé žlindrino moko — te kepe strde se tako kot kamen, ako jih hranimo dalj časa.

Nikdar pa ni mešati Thomas-ove žlindrine moke z amonijakalnimi solmi; pri tem bi imeli veliko zgubo dušca, ker se nespojeno apno spoji potem z žvepleno kislino v amonijakovej soli, amonijak oprosti se toraj in uhaja.

Dalje priporoča Wagner, če ni žlindra drobno semleta, naj se je porabi 3—3¹/₂ krat toliko, v razmerju z množino superfosfata, ktero bi morali porabiti. Posebno ne štedimo tedaj s Thomasovo žlindrino moko, kedar mislimo napraviti deteljišče; množina, ktero damo zemlji, nam bode obilno poplačena.

Osthajmska višnja.

Mnogokrat priporočajo to višnjo, a vendar jo je dobiti pri nas še vedno premalo.

Sad je srednje velik, okrogel, zgoraj in spodaj nekoliko stisnjen. Pecelj je srednje dolg in srednje debel. Meso je fino, prav sočno, prijetnega, ugodno kisljastega okusa.

Drevo lahko pomnožujemo tudi s koreninimi vzrastki; ono raste grmičasto; ako je požlahnimo na sladko črešnjo, dobimo prav lepo in krepko deblo, ktero obilo rodi.

Ta višnja obrodi skoro vsako leto in celó tedaj, če raste drevo v travi. Pregosto krono moramo zrejšati precej po tem, ko smo sad

pobrali. Ako smo drevesa izgojili kot grme in iz izrastkov, pomladimo jih po tem najlaže, ako jih preseškamo vsacih deset let.

Ako smo drevo pomnožili z izrastki iz korenin, dobimo tudi nektera drevesa se slabejim sadom, kateri je bolj majhen ali tudi slabejega okusa, kar se dogaja tudi pri drugih sadnih drevesih, kakor n. pr. pri češpljah, ktere smo izgojili na enak način. Cepiče vzemimo le od takih dreves, katerih sad je popoleu in dober.

Kako je izbirati in vporabljati amerikske trte za različne zemlje in sicer take trte, ktere služijo našim trtam kot podlage. *)

Ker je sedaj čas, da si za obnovljenje okuženih vinogradov zagotovimo najsposobniših podlag in ker se naše društvo skrbno trudi, da obvaruje svoje člane kolikor mogoče nepravih uspehov z nesposobnimi podlagami, zato hočemo po sedanjem stanju naših vednosti razložiti vse, kar je posebno važno glede sposobnosti ameriksanskih trt za razne vinogradske zemlje.

Govoriti hočemo samo o takih, in sicer o treh, ktere so za naše vinogradske zemlje največe važnosti in najbolj znane kot podlage, katerim se privilegajo vse zemlje, kar jih imamo, razen močno apnenih, in opustimo vse novejše izgojene za posebne razmere posameznih krajev, tudi one hybride, ktere preseškajo celó starejše podlage in so se obnesle, ker skušnje o teh niso še dograne in je trt na ta način zadobljenih le malo in stanejo veliko.

Riparia. Izmed vseh ameriksanskih trt, ktere lahko porabimo kot podlage, je *Riparia* v severni Ameriki najbolj razširjena, ker jej celo v najbolj severnih vinorodnih krajih zima ne škoduje.

V severni Ameriki je dobimo prav mnogo; tam raste krepko na obrežjih rek (od Kanade do Teksasa in Louisiane, od atlantskega oceana do skalnatega gorovja na zahodu.

*) Iz „Poročil društva za varstvo avstrijske trtoreje.“

Čeprav poganja izmed vseh drugih naših podlag najbolj zgodaj in jej tudi zato v severnejših vinorodnih krajih spomladanski mraz škoduje, vendar nadomešča poškodovana zopet kmalu, ker krepko poganja; pri požlahnjenih trtah nima pa to nikakega pomena, ker je podlaga v zemlji.

V Ameriki raste najbolj krepko in se spenja po drevesih, na peščenih zemljah ob rekah, ktere poplavi voda od časa do časa; zemlja je tam sveža, rodovitna in ne presuha; suha, pusta in težka, močvirna in neprodorna zemlja jej ne ugaja.

Naplavljenjena zemlja, koja je sveža, peščena, gruščasta ali ilovnata, jej ugaja najbolj, samo če je globoka, prodorna in rodovitna. Še celo v takih zemljah, kojim je primešan trdi apneni grušč, kteri težko sprhne, raste Riparia še dobro, samo če ni več, nego 8—10 % apna. Zemlje, ktere inajo pa več apna, so uzrok, da zbolé potem požlahnjene trte na Riparijo za rumenico; opazili so to mnogokrat na Francoskem, kjer je od onih 500.000 hektarov pocepljenih novih vinogradov poprečno 350.000 hektarov nasajenih z Riparijo.

Riparia se bode toraj v onih zemljah, o kterih smo govorili poprej, posebno tam, kjer so vinogradi bolj v ravani, najbolj razširila in bode tudi našim trtam najboljja podlaga, če jo bomo le dobro oskrbavali, jej gnojili, le da bode imela v zemlji dovolj hrane, ktere v suhah in pustih zemljah večinoma pomanjkuje.

Glede odebelenja debela in odpornosti proti trtni uši (označena se številom odpornosti 19) stoji Riparia nekoliko za Rupestris, glede pomnoževanja in lahkega ukorenichenja ter požlahnjevanja, sti si pa skoro enaki.

Izmed do sedaj izgojenih Riparij navesti hočemo najbolj cenjene in najbolj krepko rastoče: Riparia Portalis ali Gloir de Montpellier in Riparia Grand glabre; tako krepko pa ne poganjajo Riparia Scupernon, Baron Perrier in druge izmed boljših.

Rupestris. Trto Rupestris dobivamo divjo v južnem delu severne Amerike, tam, kjer se združujeti velikanski reki Missouri in Mississipi, do južnega Teksasa v različnih zvrsteh, večinoma v solnčnih in goratih legah, kjer so tudi najgorkeje in najslabše zemlje v tej deželi. Prenaša mraza —28° C, ne da bi jej škodoval. Ker jej ne škodujejo vročina, mraz in suša, ter raste tudi na pusti

zemlji, in se uhrani trtne uši (označena se številom odpornosti 19·5) zato so jo nasadili tudi v veliki množini na Francoskem.

Večina *Rupestris* v Missouri, Arkansas in okolici indijskej, raste v posušenih strugah rek na čisti gruščasti zemlji, kateri je primešamo tudi nekoliko rudečkaste zemlje. Pa tudi na najbolj suhih in nerodovitnih zemljah, ktere so postale iz lahkega kremenastega kamenja in so gruščaste, raste *Rupestris* prav dobro. Vspeva pa tudi v takih zemljah, katerim je primešanega trdega apnenega kamenja, kakoršno zemljo dobivamo v Missouri in severnejšem delu Teksasa, čeprav je v zemlji razen 60—80 % ilovice in 20—30 % peska, tudi še 2—4 % apna. V krednatej, apneni in koreninastej zemlji, ktera ima več nego 5 % apna, raste le slabo in zbolji rada za rumenico.

Ta opazovanja pri divje rastoči *Rupestris* v Ameriki potrdila so se tudi pri trtah v vinogradih na Francoskem, tako da lahko rečemo, *Rupestris* je posebno važna kot podlaga za ono v vinogradskih legah tako pogosto nahajajočo se zemljo, ktera je lahka, suha, pusta in vroča, bodisi, da jej je spodnja plast peščena ali gruščasta, obstoječa iz trdega kremenca ali apnenega kamenja, v kateri ne uspeva ne *Riparia* ne *Solonis*, ali pa kjer ktera koli druga trta dolgo ne vstraja.

Razumeva se samo po sebi, da so najboljše zvrsti *Rupestris*, ktere dobivamo še vedno s skrbnim zbiranjem in izgojo, tudi največega pomena v prej navedenih razmerah in da mora vsakdo, kedor hoče imeti ustrajnih novih vinogradov, tudi skrbeti, da dobi najboljih zvrsti trte *Rupestris*, ker nepravilno izbrane *Rupestris* so prav tako malovredne, kot neskrbno izbrane *Riparije*.

Zvrsti *Rupestris*, koje so izgojili do sedaj na Francoskem, imenovati hočeme urejene po njihovi krepki rašči in te so: *Rupestris du Lot*, *Rupestris Mission* in *Rupestris Richter*; te tri spadajo v posebno skupino in označene so po tem, da je list, kjer prehaja v pecelj, jako odprt in robi ne delajo skoro nikakega kota, ampak po prilici ravno črto. Mej njimi so naj krepkeje od onih vseh nam do sedaj znanih *Rupestris*. Potem sledje: *Rupestris Fortworth*, *Rupestris Martin*, *Rupestris Ganzin* in *Rupestris metallica*.

Solonis je hybrida ameriksanske trte *Candicans*, *Riparia* in *Rupestris*, ter spada v skupino *Munson* in *Denison* (Teksas) označeno kot *Novo Meksikanka* in dobimo jo ob Rudeči reki in sever-

nejšem delu Teksasa na rodovitnih bolj vlažnih zemljah, katerih spodnja plast je apnena. Čeprav je bila poprej Solonis v Ameriki neznana, je tudi sedaj malo razširjena, vendar prenešana je bila uže pred kacimi 50 leti na Štajersko in sade jo uže kacih 25 let tudi na Francoskem. Ker jo gojimo že toliko let v Evropi, spoznali smo, za kakšne zemlje je sposobna in sicer spoznali smo, da je Solonis izmed starejih ameriškanskih podlag ona, ktera vstrpi največ apna v zemlji (do 20 %), celo ko je bila požlahnjena, samo da ni bila zemlja presuha in prepusta.

Na Francoskem so pa opazili, da Solonis ni sposobna, posebno če je bila požlahnjena, in tudi ne vstraja dolgo, ako je zemlja plitva in ima veliko apna, bodisi, da je krednata, apnena, opoknata ali pa iz lahko sprhnelega, mehkega apnenca.

Vedno pa moramo ceniti trto Solonis za vse težke in nekoliko vlažne zemlje, v katerih ne uspeva dobro ne Riparia, ne Rupestris.

Čeprav je Solonis označena glede odpornosti le se številom 15 in ako jo požlahnimo tudi še zgubi, vendar so pokazale dosedanje skušnje, da se bode Solonis tudi pri nas požlahnjena ubranila trtni uši, samo če jo posadimo v zemljo, ktera jej ugaja.

Glede slabih lastnosti te trte moramo opomniti, da jo rada napada vinska pršica (*Phytoptus*) in kozavost, ter da les v nekterih letinah ne dozori prav dobro in se zato težko ukorenini in je ni mogoče tako lahko požlahnujevati kot Riparijo in Rupestris.

Iz prej navedenega spoznamo, da nam je porabiti Riparijo za vse globoke in prodorne zemlje, koje imajo manj nego 10 % apna, niso prevlažne, ne presuhe, posebno sposobna je pa Rupestris za suhe in puste zemlje, v kojih ni več nego 5 % apna, celo za naj gorkeje lege in dá se porabiti Solonis celo v težkih, nekoliko vlažnih zemljah, v katerih je manj nego 2 % apna, ako jej le po potrebi gnojimo.

Ko pa Riparijo ne moremo več porabiti z uspehom tam, kjer uspevati še Rupestris in Solonis, zamoremo porabiti slednji dve z uspehom tam, kjer se dá porabiti Riparija, kar jima vrednost poveča.

Pa ne samo po naravni sestavi zemlje, ampak tudi po drugih okoliščinah nam je presojati, ali so podlage več ali manj sposobne.

Sposobnost povečava naravna krepka trtna rašča, skrbna uredba vinogradovega površja, dobro oskrbavanje in gnojenje, prav tako tudi krepost zemeljske plasti in rodovitnost zemlje.

Sposobnost oslabi ali zmanjša se pa nasprotno po naravni šibki trtni rašči, če je zemlja plitva in pusta, če trte slabo oskrbavamo, slabo posadimo in gnojimo.

Posebno moramo paziti, če okuženi vinograd prenovimo in želimo, da bodo zasadbe veljavne in vstrajne, da trte, koje porabimo, skrbno izberemo. (Selection).

Tudi izmed najboljih prej navedenih ameriškanskih podlag, celo če smo jih dobili kot prave in čiste, kar se pa redko zgodi, dobimo izrodke, ktere moramo zaznamovati in zavreči, če nočemo imeti v vinogradu praznih prostorov in slabih zasadb, ktere moramo potem skozi več let dopolnjevati in zboljšavati.

Kdor na vse to skrbno pazi, ta sme računati na zanesljiv uspeh; on prihrani tudi več denara in časa, nego oni, koji brez pomisleka porabi podlage in še le nekaj let potem, ko jih je požlahnil, spozna, da niso bile prave, ampak da so bile slabe podlage.

GLAVATA SALATA.

Salata je zelo znana in priljubljena jed; zato mislim, da mi ni treba veliko o njej govoriti, kajti povsod, kjer se bavijo z vrtarstvom in posebno s pridelovanjem zelenjadi, bavijo se v prvi vrsti sé salato in komaj in z veseljem pričakujejo, da dospe prva salata na mizo.

Ko nastopi salatina doba, dobimo jo na vsakem vrtu toliko, da je ni mogoče porabiti; del je gre v seme in se pokvari. Išče se potem vrst, ktere se obdrže dalj časa, ter ostane glava tudi po leti dalj časa trdno zaprta, a ni jih, končno gredo vse v seme; tega kriva je pa narava. V kratkem preneha doba za setev salate in potrpežljivo je treba čakati, da se v prihodnjem letu zopet pokaže nova salata. V nekterih vrtilah dobivamo salato le spomladi, večinoma od maja meseca do julija, potem je pa ni več. In vendar ni lastniku vse eno, ali mu one zelenjadi, ktera ga hladi in je zdrava,

pomanjkuje večji del ali ne. Ako pomislim, kako lahko je vsakemu, kateri ima svoj vrt, imeti celo leto dobre salate, zares ne morem nikakor razumeti, zakaj ne stori tega, česar je v ta namen potreba. Mnogi menijo pač, da je posebno težavno pridelovati salato tudi poleti in jeseni.

Opozoriti mislim pa drage čitatelje in dokazati, da ni nikakor težavno imeti od maja meseca do decembra opresne salate na vrtu in da jo ima lahko vsakdo, kedor ima gredice, tudi meseca januarja do meseca maja. Potrebno je pa, da jo vsaki mesec posejemo in da zberemo za določeni čas posebno vrsto.

Ni vse eno, ali porabimo namreč zgodnjo vrsto, koja je sposobna le za gredice, poleti ali narobe.

Zato hočem tudi navesti nekatere izmed boljših vrst, ktere se dado dobro porabljeti. Kot najbolja vrsta za gredice, posebno po zimi, je rumena jajčarica. Ona ne zahteva, kakor druge vrste, koje sejemo v gredice, toliko zračenja in prav nič jej ne škodi, ako gredice o slabem vremenu dalj časa ne prezračimo. Ako jo posejemo septembra meseca v mrzle gredice, presaditi nam je mlade rastlinice uže meseca novembra v gorke gredice in kmalu napravijo lepe, trde glave.

Rumena in zlato-rumena kamnita glava ste prvi za njo. Posejemo jih decembra meseca v gorke gredice in režemo nekoliko nego jajčarico. Ako sejemo nekoliko pozneje. Wheeler - jevo Tom Thumb, zadobimo v polgorke gredici lepih glav meseca marca in aprila.

V istem času in početkom maja meseca imamo zopet ono jeseni posajeno zimsko salato, izmed ktere je posebno priporočati veliko rujavo, in kmalu za njo slede one vrste, kterih seme smo posejali v gredice in presadili potem na prosto.

Izvrstne vrste zato so: „Bruine geel“, neka holandska zelenikasto - rumena vrsta, z rudeče obrobjenimi listi, koja se kmalu zvije v trdo glavo. Velika rumena azijatska, trdo glavata, okasna in mehka. Trostudenčnica, zgodnja rumena, krhka vrsta, se hitro in dobro zvije. Meseca aprila pričenjamo sé sestvijo poletnih dobrih vrst in sicer sejemo jih na prosto, ter ponovimo setev maja meseca in junija. One setve dado do jeseni vsak čas, krhkih in trdih glav. Sledeče vrste, kojim velika vročina ne škoduje, so posebno važue in sicer rumena in rujava trdoglava, Dieppes, rumena trdoglavata,

nemška neprimerljiva, Non plus ultra. Vse te vrste delajo velike trde glave, ktere se dolgo uzdržujejo. Dieppes-ova rumena trdoglavata vrsta je še posebno izvrstna za pozno jesen, da se jo spravi potem v gredice. Nasadi se prav od te vrste, kakor tudi sajenice od nekterih drugih, meseca septembra, če je vreme količkaj ugodno in do jeseni napravijo trde velike glave, ktere se ohranjajo v gredicah do meseca decembra. Ako imamo oktobra meseca praznih gredic, posadimo lahko že takrat v nje trdoglavato Dieppes, ktera se, če jo pokrijemo z okni, še prav dobro razraste. Če prav se glave trdo ne sklenejo, vendar se dado prav dobro porabiti in se ohranijo dolgo, mnogokrat celo do konca januarja. Takrat imamo pa že zopet jajčarico in tako se nam posreči z malim trudom, da imamo salato skozi celo leto.

„Z dežele“.

RAZNE REČI

za gospodarstvo in gospodinjstvo.

Kteri konji ostanejo zdravi? — Kouji, kterim pokladaš vedno dobre, čiste, in dovoljne klaje, jih skrbno češeš in snažiš, jim pokladaš hrano (izvzemši nektere krate) vedno o pravem času, in jih o času napajaš, so v dobrem hlevu, ako stojé, ko deží na prostem, da jih ogrneš, ko so mnogo delali in se spotili, da jih na prostem počasi vodiš krog, preden jih pelješ v hlev. Tako oskrbavani konji bodo le redko kedaj bolni in so zdravi, ter čvrsti.

* *

*

Našim dragim čitateljem, koji prašajo, kje je dobiti kolči in sadnih dreves, naznanjamo, da jih je dobiti na slov. odd. deželne kmetijske šole (na cesti v Trst šte. 27) in sicer: razna drevesa po 10—20 kr. kos, razne kolči po 40—50 kr. sto. Blagovole naj se oglositi vsaj do srede februarja tek. leta pri tuk. vodstvu.

* *

*

Šmarnice. — (*Convollaria majalis*) so po tem, ko so zvenele, kakor smo posneli iz nekega poročila v „Rev. Horticole“, kuram nevaren strup, Izmed 10 mladih kur, koje so jih žrle, končalo jih je devet.

* * *

Da odpraviš plesnjivec iz lesenih posod. — Napolni posodo z apneno vodo, kterej si dodal na vsak liter 1 gram potašelja; potem ko si pustil tako vodo 5—6 dni v posodi, sperij jo prav dobro s čisto vodo. Ako dodaš lužnini še nekoliko apna ali potašelja, porabiš posodo lahko brez skrbi.

* * *

Čilski solitar, sredstvo zoper gosenice in druge mrčese. — Kakor znano, objedó gosenice poleti rudeči in bodeči ribez včasih prav do golega.

Mnoga sredstva, koja so porabljali, niso bila uspešna, dokler se ni pokazalo, da je raztopljina solitra jako dobra. Raztopi namreč kacic 17 dkgr. solitra v vreli vodi in prilij potem raztopljini 20 litrov vode.

Ko si to dobro premešal, poškropi z raztopljino grmičje, na katerem so gosenice in to sevedá ponavljaj.

Nekteri trdó, da so z dvakratnim škropljenjem končali vse gosenice in da je ostal grm popolnem nepoškodovan. Pa tudi na druge gosenice deloval je solitar, da celó ukončal je listne ušice na drugih rastlinah, oziroma na sadnih drevesih. Sledaje poškropiti je s pomočjo škropilnic.

Iz teh posamnih slučajev sklepati je, da je mogoče se solitrom pregnati tudi druge mrčese z rastlin.

* * *

Žveplana rafija. — Znano je, da ima rafija poleg drugih dobrih lastnosti, to slabo, da jo vlaga kmalo uniči. To zaprečimo, ako jo zažveplamo; žveplana bode 7 krat bolj trpežna. Ali pa namakajmo jo, posebno če jo rabimo za drveno cepljenje trt (prav

tako tudi bombaž) v raztopljini, katero napravimo, če vzamemo 10 litrov vode, v kateri raztopimo 1/4 klgr. bakrenega vitrijola ali modre galice.

* * *

Belenje vrtnega regrad ali radiča. — Če imaš na vrtu še kaj regrad, nasuj na-nj plast čiste zmedene slame, na njo pa plast kompostne zemlje. Kmalu požene mladih listov, kateri so obeljeni in služijo kot okusna salata.

* * *

Kako hraniti jajca. — Med sredstvi, ktera navadno rabimo za hranenje jajec, so pleve, rezanica, oves, róz ali pepel; vendar pa pazimo, če shranimo jajce že v eno ali drugo, da obrnemo okroglasti konec vselej navzdol, da spravimo zračni mehurček, koji je v jajcu, na tanjši konec.

Kolikor več izhlapi po dolgem času iz jajca, toliko več zraka pride vanj in tim večja je potem nevarnost, da prične gnjiti. Najbolje sredstvo, da se obvarujejo jajca gnjijenja, rabijo v Ameriki. V kako posodo, bodisi zaboj ali sod, nasujejo na dno plast soli in položijo na to vrsto jajec, potem nasujejo zopet plast soli i. t. d. Po tém načinu je mogoče ohraniti jajca sveža skozi osem mescev. Izmed cenejih sredstev sponesel se jo po skušnjah frišno žgani gips. Položijo se namreč jajca v priprosto mrežo in potapljajo se potem posamna jajca po večkrat v ravnokar pripravljeni belež iz gipsa in sicer tako dolgo, da jih prevleče tenka mreža.

* * *

Kako je skrbeti za gnoj, kojega zvozimo na polje? — Glavna skrb naj ti bo, da ne napraviš malih kupov, ampak da gnoj kolikor mogoče hitro raztrosiš; celo tedaj, če si vezal amonijak z gipsom ali kainitom, ker druge redilne snovi se kljub temu lahko izlužijo in posledica je, da bodo nektera mesta jako pognojena; žito na takih mestih poleže in cela njiva bode potem neenakomérno pognojena. Posebno moraš paziti, da raztrosiš gnoj tedaj kmalu, ako ga voziš na njivo, ko zmrzuje. Če ga pustiš v malih kupčkih,

zmrznejo ti in se le polagoma zopet otajajo, in zato boš moral potem precej časa čakati se sestvijo. Ako pa gnoj hitro raztrosiš, ko si ga pripeljal na njivo, ni se bati, da se na mestu izluži, presuši ali premrzne.

Ako ga ni mogoče precej raztrositi, kar je navadno po zimi, ko je mnogo snega, ali pa je zemlja premokra, storiš prav, ako ga nakidaš v velik kup, nasuješ pa poprej na dno precej na debelo zemlje in po tem kup ne le potrosiš z gipsom ali kainitom, ampak ga zgoraj in na straneh dobro zasuješ se zemljo.

* * *

Je li potrebno, da gnojenje travnikov s Thomasovo žlindro in kainitom ponavljamo? — Našim travnikom pomanjkuje kalija in fosforne kisline, oba pa zelo povečata dohodek travnika. Pogrešek je toraj, gnojiti travnik le enkrat in pustiti potem skozi več let, ne da bi zopet gnojili. Uspeh gnojenja pokazal se bode na travniku še le v drugem letu. Potreba je toraj, da gnojimo vsako leto vnovič, vendar bode pa treba pri vsakem naslednjem gnojenji vedno le manj gnojja. Lahko rečemo, da za trošek, kojega smo imeli za gnoj v znesku 8 mark po prilici 4 gl. 80 kr. za kalijevo-fosforno gnojivo, dobimo po tem 100 centov zelene krme več.

* * *

Rešitev konj o požaru. Znano je, kako težko je spraviti konja iz hleva, ako gori hlev ali pa kako sosedno poslopje. Izkušnja pa uči, da grè konj tudi ob taki priliki prav rad iz hleva, ako ga osedlamo ali pa obrzdamo. Žalibog je to priprosto srestvo prav malo znano, ob nevarnosti malo kdo misli na nje.

* * *

Sredstvo zoper zmrzle grebene pri kurah. — Zmrzle grebene priporočajo najbolj večkrat snažiti z glicerinom. Če pa ni glicerina dobiti, na pr. na deželi, ravnajmo pa na sledeči način: Vzemimo kos ledú. Nad ledom držimo gorečo trsko od smolnatega jelovega lesa, vrhu plaména pa kos surove slanine tako, da kapljata mast

in smola od trske na led. S prstom naredimo iz tega mazilo, s katerim namažemo putam greben.

* *
* *

Kaj je storiti, da konj ali vol, ako je padel, hitro vstane? — Znano je, da konji ali voli, ako so padli, obleže in nočejo vstati. Spraviš jih pa po konci, ako jim v nosnice namašiš trave. Ker vsled tega žival ne more dihati, postane nemirna in sama od sebe poskoči na noge. To sredstvo se je še vselej izkazalo dobro.

Službni razpis.

Pri c. kr. kmetijsko-kemičnem poskušališči v Gorici je izpraznjeno mesto **aspiranta**.

Aspiranti dobivajo letnih 500, oziroma 600 gld. adjuta, in ko so se skozi eno leto v službi popolnoma sponesli, vsteje se jim to leto v službeno dobo, katera daja pravico do pokojnine — in potem se tudi vzamejo v službeno prisego. Aspirantom gre tudi delež onih pristojbin, ki se pobirajo za kemične preiskave.

Prosivci morajo dokazati, da so se na vis. kmetijski šoli strokovno izobrazili in posebno, da so sposobni za samostatno oskrbovanje vsakega kemično - analitičnega in kmetijsko - kemičnega dela. Takim, kateri so se uže na kakem poskušališči vežbali v praktičnih delih, ali kateri imajo kmetijske znanosti, ali so uže celó kaj znanstvenega objavili, pojde, pri sicer enakih razmerah, prednost. Želeti je, da je prosivec zmožen ednega izmed dveh deželnih jezikov, slovenskega ali italijanskega.

Prošnje naslovljene na c. kr. kmetijsko ministerstvo je v 4 tednih po tem, ko se ta razpis objavi v „Osservatore Triestino“ (kar se danes zgodi), podati vodstvu c. kr. kmetijsko-kemičnega poskušališča v Gorici.